

KIELTOLAISTA HOITOTAKUUSEEN

Suomen Hammaslääkäriliitto 90 vuotta

SUUNTERVEYDEN PUOLESTA
FÖR GOD MUNHÄLSA

Suomen Hammaslääkäriliitto
Finlands Tandläkarförbund

Sisällys

ESIPUHE	<i>Yhteinen tavoite 90 vuotta</i>	2
1920-LUKU	<i>Liitto syntyy</i>	4
1930-LUKU	<i>Laman ja sodan varjossa</i>	6
1940-LUKU	<i>Sodasta jälleenrakennukseen</i>	10
1950-LUKU	<i>Lisää voimia kariesta vastaan</i>	14
1960-LUKU	<i>Fluoria ja debatteja</i>	16
1970-LUKU	<i>Kansanterveys kunniaan</i>	22
1980-LUKU	<i>Kasvua, kapinaa ja kampanjoita</i>	24
1990-LUKU	<i>Lama iskee, rintama levenee</i>	30
2000-LUKU	<i>Palvelut laajenevat kaikille</i>	32
	<i>Puheenjohtajat ja toiminnanjohtajat</i>	38

Yhteinen tavoite 90 vuotta

Suomen Hammaslääkäriliitto perustettiin 90 vuotta sitten liittämään hammaslääkärit yhteen heidän yhteiskunnallisten ja taloudellisten etujensa parantamiseksi sekä arvokkaan hengen ja hyvän toveruuden ylläpitämiseksi.

Tavoitetta ei ole tarvinnut muuttaa, vaikka edunvalvonnan kohteet ja muodot ovat vaihdelleet. Historiikkimme kuvaa hammaslääkärien olosuhteiden muuttumista sekä Hammaslääkäriliiton vaikutusta terveystalouteen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen.

Miksi Hammaslääkäriliitto perustettiin, miten turvattiin potilaiden hoito sodan aikana, kuinka kouluhammaslääkäreistä tuli terveyskeskushammaslääkäreitä ja millä keinoin Hammaslääkäriliitto on ajanut iästä riippumatonta sairausvakuutuskorvausta? Liiton työssä keskeistä on ollut vaikuttaa suun terveydenhuollon järjestelmän kehittämiseen sekä alan ammattien koulutukseen ja rooliin.

Alusta asti liitolle on kuulunut myös suun alueen sairauksien ehkäisy, nykytermillä suunterveyden edistäminen. Tehtävän merkitystä korostaa, että se on kirjattu liiton sääntöihin. Hammaslääkäriliitto edistää

suunterveyttä toimilla, jotka terveydenhuollossa yleensä ovat potilasjärjestöjen vastuulla.

Liiton tehtävänä on edustaa kaikkia maamme hammaslääkäreitä riippumatta työn tekemisen muodoista tai työpaikan sijainnista. Historiastamme löytyy useita esimerkkejä ammattikunnan yhteisvastuullisuudesta, mikä heijastaa jäsentemme yhtenäisyyttä ja kollegiaalisuutta. Hammaslääkärien eettisen arvopohjan ylläpito on ollut ja on edelleen liiton työn ydintä.

Yhteiskunnan ja suun terveydenhuollon kehityksen ymmärtäminen on merkityksellistä arvioitaessa tämän päivän haasteita. Maan vaikea taloudellinen tilanne heijastuu monin tavoin terveystalouteen sekä omaan edunvalvontatyöhömmö. Miten suun terveydenhuolto nivotaan entistä tiiviimmin sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuuteen ja miten kansalaisille turvataan laadukkaat suun terveydenhuollon palvelut tulevaisuudessa? Tämä tulee vaatimaan Hammaslääkäriliiton ja sen kaikkien jäsenten aktiivista panosta alamme vastuullisina asiantuntijoina.

Sirpa Korhonen
puheenjohtaja

Liitto syntyy

Suomen Hammaslääkäriliitto – Finlands Tandläkarförbund syntyi itsenäisyyspäivänä 6.12.1924, kun joukko hammaslääkäreitä kokoontui Tieteellisten seurojen taloon Helsingin Kaartinkaupunkiin. Tavoitteeksi tuli liittää hammaslääkärit yhteen heidän yhteiskunnallisten ja taloudellisten etujensa parantamiseksi sekä arvokkaan hengen ja hyvän toveruuden ylläpitämiseksi.

Tarve edunvalvontaan syntyi, kun 1892 perustetulle Suomen Hammaslääkäri-seuralle alkoi kertyä kysymyksiä, jotka eivät kuuluneet tieteellisen seuran ratkottaviksi. Näitä olivat monet käytännön asiat, kuten spesialiteetin ja laajennetun reseptioikeuden myöntäminen hammaslääkäreille, hammaslääkäreiden olojen järjestäminen sekä kaupunkien ja kuntien hammaslääkäriinvirkojen perustaminen.

Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Helsingin yliopiston proteesi- ja hampaanoikomisopin opettaja **Eero Tammisalo**. Jäsenhankinta aloitettiin heti painattamalla sääntöjä 500 kappaletta suomeksi ja ruotsiksi. Ne postitettiin liittymislomakkeen kanssa kaikille seuran jäsenille.

Hyvinvoinnin siemeniä ja sherrysääntöjä

Vuonna 1925 jäseniä oli 208 eli noin puolet ammattikunnasta. Jäsenistä 109 oli naisia. Vuosikymmenellä alkoi ammattikunnan sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin rakentaminen. Toisen puheenjohtajan **Ossian Åkermanin** aikana perustettiin hammaslääkärin koulutuskeskus, Suomen Kouluhammaslääkäriyhdistys ja liiton Sairasapukassa. Hammaslääkärit saivat myös yhteishenkivakuutuksen.

Liittoa työllisti myös kieltoalaki. Hallitus joutui määrittelemään, miten paljon hammaslääkäriin praktiikassa kului alkoholia lääkinnällisiin tarkoituksiin. Enempää kuin 3 500 grammaa spiritus fortista ja 1–2 litraa konjakkia, madeiraa tai sherryä ei mielellään saanut kuukaudesta kirjoittaa, jos ei halunnut joutua tekemisiin lääkintöhallituksen kanssa. ■

Laman ja sodan varjossa

Yhdysvalloista alkanut suuri lama leimasi 1930-luvun alkua Suomessa. Vaikka hammaslääkärit eivät kärsineet työttömyydestä, potilasmäärät vähenivät ja varsinkin proteettisen työn teettäjistä oli pulaa. Liitto joutui nostamaan jäsenmaksua ja lakkauttamaan Hammasteknikkoulunsa.

Vaikeuksista huolimatta liitto avasi vuosikymmenen alussa kanslian Fredrikinkatu 20:een Suomen Hammaslääkäri-seuran kanssa. Se neuvoi myös kandeja ja vasta-vaalimiehiä. Rouva **Gerda Palmu** toimi kanslistina 22 vuotta ja tuli jäsenille tutuksi. Paikallistoiminta alkoi, kun tusina hammaslääkäriä ryhtyi piiriasiamieheksi eri puolilla maata. He pitivät yhteyttä alueen kollegoihin, liiton hallitukseen ja kansliaan.

Hammaslääkärimäärä lähes kaksinkertaistui, ja jäsenmäärä yli kaksinkertaistui 760:een. Niinpä viestintäänkin piti lisätä. Syntyi vuosikirja, jossa esiteltiin toimintakertomukset sekä julkaistiin uudet lait ja määräykset. Suomen Hammaslääkäriliiton julkaisujen toimittaminen alkoi 1935, ensin seuran toimituksien liitteenä.

Lääkintöhallitus avautuu, yksityisetsivät töihin

Ensimmäiset kirjalliset kollegiaalisuussäännöt 1934 sisältsivät eettisiä ohjeita ja ammatillisia neuvoja, esimerkiksi sopimattoman mainonnan kieltämisen. Samana vuonna saatiin ensimmäinen hammaslääkäri, **Eero Tammisalo**, lääkintöhallitukseen sekä liiton valmisteleva tärkeä laki hammaslääkäriin toimen harjoittamisesta Suomessa. Liiton aloitteesta perustettiin myös ensimmäinen kunnanhammaslääkäriin toimi.

Osa hammasteknikoista valmisti irtoproteeseja suoraan potilaille. Liitto taisteli tätä laitonta työtä vastaan palkkaamalla kaksi yksityisetsivää.

Hammaslääkäreitä hiersi myös laboratorioden hinnoittelu. Liitto yritti vaikuttaa perustamalla oman hammaslaboratorion.

Lama hidasti terveydenhuollon kehitystä, ja lainsäädäntö eteni hitaasti. Sota katkaisi tylysti terveydenhuollon ja yhteiskunnan kehityksen syksyllä 1939 ja lamautti myös liiton toiminnan. ■

VAPRIIKIN ARKISTO

Hammaslääkäri Valma Sarnes ja hoitaja Kerttu Ruokanen hoitivat lapsia 1937–1938 Tampereen kiertävällä klinikalla. Kalusto jäi jatkosodassa puolustusvoimille.

*Kandidit hoitavat potilaita
jalkaporilla Helsingin yliopiston
klinikalla 1930-luvun alussa.*

SA-KUVA

Sodasta jälleenrakennukseen

◀ **Henkilötäydennyskeskuksessa (HTK3) oli 1944 käytössä myös säädetty potilastuoli.**

Vuosikymmen alkoi talvisodan kurimuksessa ja tulipalopakkasissa. Monet hammaslääkärit komennettiin puolustusvoimien lääkintä- ja hammaslääkintähuollon tehtäviin. He hoitivat potilaita joukkosidontapaikoilla sekä kenttä- ja sotilassairaaloissa.

Suu- ja leukakirurgisten sotavammojen hoito keskitettiin muutamaaan sotilassairaalaan. Hoitomenetelmiä jouduttiin kehittämään kentällä, kun rintamalta tuotiin kasvojen ja leukojen alueelle vaikeasti haavoittuneita.

Yrjö Paateron johtama puolustusvoimien veripalvelu toimi varsinkin jatkosodan aikaan paljolti naishammaslääkärien ja hammaslääketieteen kandiin voimin. Taustalla oli naapuruus: Helsingin yliopiston Serobakteriologian laitos sijaitsi samassa talossa kuin Odontologian laitos.

Pulaa oli lähes kaikesta. Liitto pyrki säännöstelyyn ainakin järjestämään vastaanotoille välttämättömimmät hoitotarvikkeet, kuten saippuan ja sideharson. Jäseniä ohjeistettiin säästämään vanua ja korvaamaan sen puuvalla aina, kun oli mahdollista. Pulaa oli myös työtakeista ja tietysti hammaskullasta.

Korvauksia ja ilmaista hoitoa

Juuri ennen sotaa oli ehditty perustaa hammaslääkärien keskinäinen sotavahinkokorvausjärjestelmä. Se maksoi korvauksia pommitetuista ja rajan taakse jääneistä vastaanotoista. Lisäksi hammaslääkäreille perustettiin rahasto korvaamaan sodanajan ansionmenetyksiä.

Joukko hammaslääkäreitä lupautui antamaan sotainvalideille ilmaista hammashoitoa. Liiton ylimääräisessä kokouksessa 1940 kehoitettiin samoin toimivia jäseniä ilmoittamaan nimensä kansliaan. Myös evakoille tarjottiin hammashoitoa Suomen Huollon kanssa tehdyllä sopimuksella. Hoito oli vielä varsin vaatimatonta – paikasta, tulehtuneiden hampaiden poistoa ja proteesien valmistusta. Hampaita porattiin jo yleisesti naruporalla ja paikattiin amalgaamilla, joka sekoitettiin amalgaamihuhmareessa käsin. Suutulehdusten hoidossa edistettiin, kun penisilliini tuli markkinoille.

Avustajaa ei yleensä ollut. Liitto järjesti ensimmäiset hammashoitajakurssit 1940-luvun lopulla. ■

Tanskalaiset ja norjalaiset lahjoittivat ambulanssin hammashoitoa varten. Lokakuun lopussa 1941 auton edessä poseeraa Dentaldepotin pitkäaikainen toimitusjohtaja, hammaslääkäri Axel Salingre. Seurapiireistään tuttu tohtori Salingre luennoi ahkerasti, loi kansainvälisiä suhteita ja sai kauppaneuvoksen arvonimen.

◀ *Läheltä piti. Pommit tuhosivat pappilan Fabianinkadun uuden opetusklinikan vierestä. Raunioilla seisoo Kirsti Tamminen, joka valmistui ensimmäiseltä kurssilta 1948 vastaanottoapulaiseksi.*

▼ *Kun miehet olivat rintamalla, naiset valtasivat yliopiston.*

▼ *JR 16:n hammaslääkäri paikkaa sotilaan hammasta elokuussa 1941 rintaman Kiteenjoen lohkossa.*

HAMMASLÄÄKÄRILIITON PERINNEKUU

Lisää voimia kariesta vastaan

Sodasta toipuva maa kärsi yleisestä niukkuudesta. Hammaslääkäreitä oli vähän ja hampaattomuus yleistä. Valtaosa hammashoidosta annettiin asutuskeskuksissa pienillä yksityisvastaanotoilla. Se oli lähinnä paikkausta, särkevien hampaiden poistamista ja tekohampaiden valmistusta.

Sokerin kulutus lisääntyi sodan jälkeen, mikä sai kariksen yleistymään räjähdysmäisesti. Tieto sokerin vaaroista lisääntyi, kun ruotsalainen Vipeholm-tutkimus todisti 1954 sokerin ja kariksen yhteyden.

Kunnissa työskenteli noin 600 kouluhammaslääkärinä. Kansakoululaisten hampaiden tarkastus ja hoito säädettiin 1957 kuntien tehtäväksi. Hammaslääkäripulan vuoksi lakiin tuli kuitenkin 10 vuoden siirtymäaika.

Lääkintöhallituksen ensimmäiseksi ylihammaslääkäriksi tuli 1956 **Ensio Kalijärvi**. Virka oli tilapäinen, mutta toki parempi kuin hammaslääkärinedustajan paikka. Tavoitteen toteutumista auttoi se, että kouluhammashoidon asiat siirrettiin kouluhallituksesta lääkintöhallitukseen.

Turun yliopistoon perustettiin 1958 hammaslääketieteen laitos, jonka yhtenä tavoitteena oli tuottaa lisää kouluhammaslääkäreitä.

◀ *Hammaslääkäri Elina Kotiranta esittelee naruporaa lapsille vuonna 1955.*

Hammaslääkärilehti syntyy

Liiton haave omasta lehdestä toteutui, kun taloudellinen asema vahvistui. Suomen Hammaslääkärilehden ensimmäinen numero ilmestyi 15.9.1954.

Lehti lupasi kertoa lukijoilleen toimialaa koskevista asioista ja virallisista tiedonannoista sekä toimittaa kokousselostuksia ja julkaista ilmoituksia avoimista toimista. Lehteä tehtiin aluksi vapaaehtoisvoimin, ja päätoimittajana oli liiton puheenjohtaja.

Liitto perusti myös takausrenkaan, jonka jäsenet takasivat hammaslääketieteen kandidaattien opintolainoja. Toiminta oli tärkeää, koska valtion takaamaa opintolainaa ei ollut.

Kanslia muutti Bulevardi 30:ssa sijaitsevaan Hammaslääkäriseuran toimiston kahteen huoneeseen. Henkilökunta kasvoi, ja toimistoon palkattiin esimerkiksi asiatyttö ja konekirjoittaja.

Lamavuosina lakkautettu hammasteknikkokoulu avattiin uudelleen, samoin Hammaslääkärien proteesiklinikka. ■

Fluoria ja debatteja

Teollistuminen veti väestöä kasvaviin kaupunkeihin, ja terveys- ja sosiaalipoliitikan kehittäminen kiihtyi. Keskussairaalaverkosto valmistui, kuntien terveyspalvelut lisääntyivät ja 1963 saatiin sairausvakuutuslaki.

Uudistuksen toinen vaihe toi korvattaviksi myös lääkäripalkkiot, mutta taloudellisista syistä hammashoito korvattiin vain, jos se oli muun sairauden hoitamiseksi välttämätöntä.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton mittava valistuskampanja jakoi hammashoitovälineitä tarhaikäisille. Laki kansakoululaisten hammashoidosta tuli viimein voimaan.

Halkiolasten, vammaisten, pelkopotilaiden ja muiden erityisryhmien hammashoito kehittyi.

Koivulahden lentoturma 1961 toi oikeushammaslääketieteen suuronnettomuuksien tutkintaan.

Hammashoitajat ja nelikäsiyöksentely yleistyvät, mikä tehosti kliinistä työtä. Röntgenlaitteet, turbiiniporat ja tehoimurit lisääntyivät vähitellen.

Kiinnostus karieksen hallintaan ja ehkäisevään hoitoon vahvistui. Kuopiossa fluorattiin vesijohtovettä, ja Lääkintö- ja Kouluhallitus ohjeistivat fluorihuuhteluihin,

joita tehtiin monessa koulussa joka toinen viikko. Tahnat ja muut fluorivalmisteet levisivät myös kotikäyttöön.

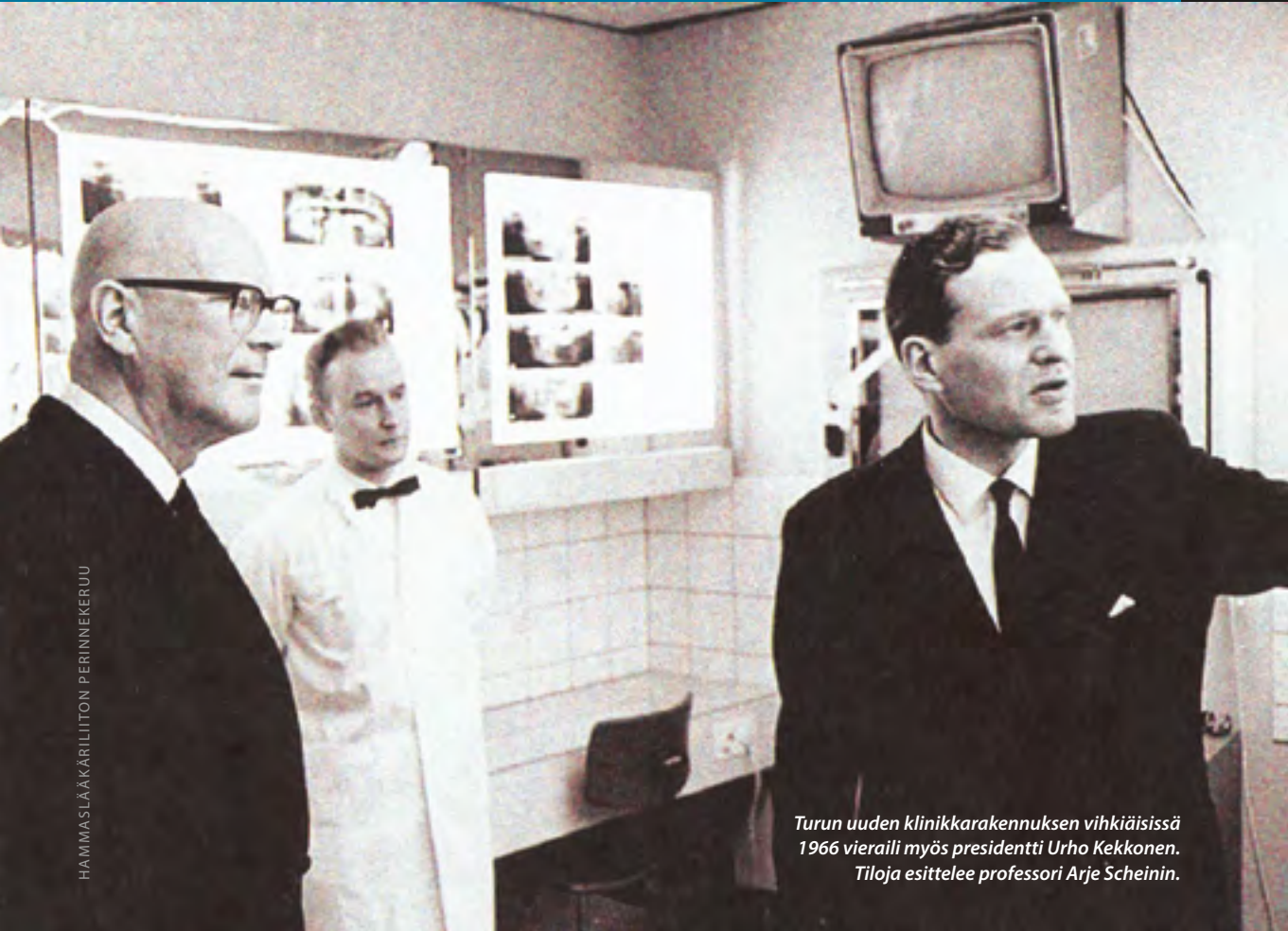
Liitto uudistuu ja vahvistuu

Vuosikymmenen puolivälissä alkoi hammashoitaja-koulutus ja ensimmäiset erikoishammasteknikot valmistuivat. Heillä oli oikeus tehdä kokoproteeseja hampaattomaan suuhun.

Hammaslääkäriliitto uudisti organisaatiotaan ja alkoi luoda perustaa modernille edunvalvonnalle. Ensimmäiseksi toiminnanjohtajaksi tuli hammaslääkäri **Teuvo Tuominen**. Liiton yleisiamiehen korvasi lainoppinut asiamies, ja tiedotussihteeri alkoi toimittaa Hammaslääkärilehteä. Liitto osti ensimmäisen oman toimitilan Helsingin keskustasta. Helsingin piiri perustettiin.

Irja Laihiosta tuli 1961 liiton ensimmäinen naispuolinen puheenjohtaja ja **Aarno Sanesta** 1965 ensimmäinen valtuuston puheenjohtaja.

Liittoa työllisti hammashoidon asema sairausvakuutuslaissa ja työnjako hammasteknikoiden kanssa. Vuonna 1969 liitto järjesti politiikan toimittajien kanssa TV-debatin ”Poliittinen hammasriihi kansanterveysystystä”. ■

HAMMASLÄÄKÄRILIITON PERINNEKERUU

*Turun uuden klinikkarakennuksen vihkiäisissä
1966 vieraili myös presidentti Urho Kekkonen.
Tiloja esittelee professori Arje Scheinin.*

▲ *Kandidaatti Stig Holmberg hoitaa potilasta Kittilässä.*

◀ *Hammaslääkärit tekivät 1950-luvulla myös kotikäyntejä.*

Nobilium III
- the Miracure of Chromium - Alloy

Näsi on Almasin!
Se on pulpan,
lääkinnän ja
ilman seulle.

Niin on myös...

HAMMASLÄÄKKEIDEN KEHUSLABORATORIO OY
SUO 010119
HEIKKILÄN VIRKATYÖNTEKIJÄNKATE
TON. NÄTÄLÄSÄTIE 1003112100 1112
TAMMELISALMIEN NY. HEIKKILÄN

OPTIMAL
särkytabletti

Optimalia pidetään ...

Leiras

Write to-day for this
Handy Reference
Folder....

Write
SAMPLES

Write
PAPER DISKS
PROMOTION
WRING STRIPS
WRITING
WRITING STRIPS

THE S. S. WHOLE COMPANY
OF GREAT BRITAIN

Suomen
Hammaslääkäri-
lehti

Suomen Hammaslääkäriliiton äänenkannattaja

Finlands
Tandläkartidning

Organ för Finlands Tandläkarförbund

JOMO
onnistua jos jomottaa

ORION

Verhokas hammas särkytabletti

VERALGIN

Suomen Hammaslääkärilehti syntyi 1954 jäsenten tiedotus- ja ilmoitusvälineeksi. Kuvia oli aluksi vain ilmoituksissa.

Vahahampaista veistetään keskittyneesti 1963 Helsingin hammasklinikan kattoterassilla.

*Koivulahden lentoturma
1961 toi hammaslääkärit
suuronnettomuuksien tutkintaan.*

▼ *Nelikäsityöskentely istuvassa
asennossa tuli 1960-luvulla.*

Kansanterveys kunniaan

Monet hyvinvointivaltion keskeiset piirteet syntyivät 1970-luvulla. Kansanterveyslaki nosti perusterveydenhuollon ja kansanterveystyön keskiöön ja velvoitti kuntia perustamaan terveyskeskuksia.

Kuntien tuli aluksi järjestää alle 17-vuotiaiden hammashoito, sillä paino oli lasten ja nuorten hoidossa ja terveyskasvatuksessa. Laki teki kouluhammaslääkäreistä terveyskeskushammaslääkäreitä.

Kouluhammaslääkärit olivat tyytymättömiä, kun osa-aikatyöstä tuli kokopäiväinen virka lähes samalla palkalla. Jäsenten mielestä Hammaslääkäriliitto antoi asiassa liian helposti periksi. Myllerrys johti kilpailevan ammattijärjestön perustamiseen.

Liitto vastasi kritiikkiin: resurssija lisättiin, valtuuston asemaa vahvistettiin ja edunvalvonnan merkitys ymmärrettiin aiempaa konkreettisemmin. Uudistusten jälkeen hanke toisesta liitosta hiipui.

Ensimmäisen koulutuspoliittisen ohjelman tavoitteena oli yksi hammaslääkäri 1 200 asukasta kohti. Hammaslääkärinkoulutus alkoi Oulussa ja Kuopiossa 1973, ja 1975 alettiin kouluttaa erikoishammaslääkäreitä.

Terveyskasvatuksen kultaiset vuodet

Lääkintöhallitus myönsi ensimmäiset hammas- ja suukirurgian ja hampaiston oikomishoidon spesialiteetit, mikä oli liiton pitkäaikainen tavoite.

Yksityishammaslääkärit saivat ohjepalkkiotaksat, ja liitto yritti saada myös hammashoitoa sairausvakuutuksen piiriin. Opiskelijoita alettiin ottaa jäseniksi, ja liitto ja Suomen Hammaslääkäriseura muuttivat 1976 yhteisiin tiloihin Akava-taloon.

Kouluissa lapset opettelivat harjaamista ja purskuttelivat fluoriliuksella. Karies alkoi vähentyä.

Fluorivalmisteet yleistyivät, ja juomaveden fluorausta suositeltiin. Ksylitolin teollinen valmistus alkoi 1975, kun turkulainen Hellas valmisti ensimmäisen ksylitolipurukumin.

Liitto osallistui pontevasti ajan terveystalkoisiin. Terveyskasvatustoimikunta suunnitteli esimerkiksi profylaksiaohjelman ja monenlaista valistusmateriaalia. Uusia keinoja olivat **M. A. Nummisen** laulut Hampaiden puhdistus ja Syö karkkia vain karkkipäivänä. ■

Hammaslääkäri Sirkka Paavola antaa hammashoitajan kanssa harjausopetusta ja fluorihuuhtelua 1971 Vaasan keskushammashoitolassa.

Kasvua, kapinaa ja kampanjoita

Suomen talous kasvoi vahvasti, ja aikuisten hammashuollon toteuttamista alettiin miettiä. Julkisesti tuettuun hoitoon otettiin uusia ikäluokkia, ja perustaksi määriteltiin niin sanottu järjestelmällinen hammashoito.

Hammaslääkäriliitto osallistui valmisteluun tiiviisti, sillä ratkaisu oli jäsenille tärkeä. Tavoitteekseen liitto otti koko aikuisväestön hammashuollon saamisen sairausvakuutuksen piiriin viimeistään 1990-luvun alkupuolella.

Vuoden 1986 alusta korvattavaksi tuli 1961 syntyneiden ja sitä nuorempien hammashoito. Kela korvasi potilaalle yksityishammaslääkärin hoidosta 60 % määrittämänsä taksan mukaan. Hammaslääkärien perimät palkkiot olivat keskimäärin tätä korkeammat. Vuosikymmenen lopulla mukaan otettiin kaikki 1956 syntyneet ja sitä nuoremmat.

Suun erikoissairaanhoido vakiintui keskussairaaloissa, kun suusairauksien poliklinikoista tuli itsenäisiä yksiköitä. Erikoishammaslääkärikoulutusta kehitettiin, ja

erikoistuville saatiin jatkokoulutusvirkoja yliopistoihin. Tutkinnosta annettiin oma asetus 1984.

Lakko korjaa palkkoja

Akavalaisten tyytymättömyys kasvoi, kun palkat jäivät jälkeen muista solidaarisen palkkapolitiikan vuoksi. Keväällä 1984 terveydenhoitoalan akavalaiset ryhtyivät lakoon. Terveyskeskushammaslääkärien lakko kesti huhtikuun.

Työtaistelu korjasi palkkoja ja nosti jäsenten tyytyväisyyttä. Hammaslääkäriliitosta tuli entistä aktiivisempi edunvalvoja. Lakon aikana huomattiin organisoidun alue toiminnan merkitys. Liitto alkoi perustaa paikallisten hammaslääkäriseurojen rinnalle omia paikallisosastojaan.

Isot kampanjat valistivat väestöä ientulehduksen oireista, suun sairauksista ja hoidon tärkeydestä tv:ssä, lehdissä, julisteissa ja esitteissä. Tavoitteena oli myös saada ihmiset käymään säännöllisessä hoidossa. ■

Työtaistelu keväällä 1984 korjasi palkkoja ja nosti jäsenten tyytyväisyyttä. Hammaslääkärit-kylttiä kantaa Juha Sane.

LEHTIKUVA / HANS PAUL

▲ Fluori yleistyi hammastahnoissa ja Hammaslääkäriiliiton Kustannus julkaisi Pienen harjaajan muistilistan.

◀ Väritystehtävä varoitti happohyökkäyksestä.

◀◀ M. A. Numminen julkaisi Hammaslääkäriiliiton ja Love Recordsin kanssa laulut "Hampaiden puhdistus" ja "Syö karkkia vain karkkipäivänä".

*Fluorihuhtelua 1970-luvun alussa
Tampereen terveyskeskuksessa.
WHO ja Lääkintöhallitus suosittelivat
talousveden fluoraamista, mikä toteutui
Suomessa vain Kuopiossa.*

◀ *Lakko korosti organisoidun alue-toiminnan merkitystä, ja liitto alkoi perustaa omia paikallisosastojaan. Oma hammaslääkäri kutsui savolaisia matkailuvaunuvastaanotolle.*

▶ *Valtakunnalliset kampanjat valistivat muun muassa ientulehduksen oireista ja patistelivat ihmisiä säännölliseen hoitoon. Hammaslääkäreitäkin muistutettiin aktiivisuudesta.*

AUKEAMAN KUVAT: HAMMASLÄÄKÄRILIITON ARKISTO

Maailmanjärjestön 72. kansainvälinen kongressi järjestettiin 1984 Helsingissä. FDI:n presidentti Jean Jardiné käsitteli avajaispuheessaan työvoima- ja koulutuskysymyksiä, toiminnanjohtaja Teuvo Tuominen (toinen oikealta) kuunteli. Jäähallissa esiintyivät myös Raija Riikkalan johtamat voimistelijat.

Lama iskee, rintama levenee

Luotonannon vapautuminen velkaannutti yritykset ja kotitaloudet, loi asuntokuplan ja johti lopulta pankkikriisiin ja syvään lamaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon menoja leikattiin ja palvelujen kehittäminen pysähtyi.

Vuonna 1991 säädettiin laki koko väestön hammashoidon sairausvakuutuksesta, mutta lama siirsi toimeenpanoa ja pysäytti julkisen tuen laajentamisen koko vuosikymmeneksi. Hammaslääkärien työtilanne vaikeutui jo 1980-luvulla, ja lama pahensi sitä jyrkästi. Koulutuksen supistaminen oli ammattikunnalle vaikea ja ristiriitainen asia. Kuopiossa päättyi kaikki koulutus ja Turussa peruskoulutus.

Syksyllä 1990 perustettiin neuvottelujärjestö Lääkärikartelli hoitamaan julkisen sektorin lääkärien, hammaslääkärien ja eläinlääkärien edunvalvontaa. Sille kuului alusta asti myös omien luottamusmiesten koulutus. Ensimmäinen Lääkärisopimus neuvoteltiin kuntatyöntantajien kanssa 1993.

Suun terveydenhuollon puolustaminen vaati liitolta aktiivista poliittista vaikuttamista. Vuonna 1999 maan hallitus viimein otti ohjelmaansa koko aikuisväestön hammashuollon järjestämisen yhteiskunnan tuella. Se toteutui vasta uudella vuosituhanella.

Yhteys yleisterveyteen vahvistuu

Liitossa kehitettiin organisaatiota, eurooppalaista yhteistyötä ja paikallistoimintaa. Hammaslääkäriliiton erityispätevyysjärjestelmä otettiin käyttöön 1997.

Hammaslääkärilehti monipuolistui 1994, kun Suomen Hammaslääkäriseura alkoi vastata lehden tieteellisestä osiosta. Samana vuonna liitto muutti Akava-talosta Fabianinkadun toimistoon.

Suunterveyden ja yleisterveyden yhteyksistä saatiin uutta tieteellistä näyttöä. Liitto tuki esimerkiksi suun tulehdusten ja sydänsairauksien yhteyksiä selvittävää tutkimusta. Väestön valistamiseksi kampanjoitiin esimerkiksi teemoilla ”lääkkeet ja suu”, ”työpaikkahammashuolto” ja ”ikäntyvien hammashoito”.

Kansalaisadressit kutsuivat päättäjiä ja kansalaisia puolustamaan suun terveydenhuoltoa. Kampanja ”Ihmisen kokonaisterveyteen kuuluu, että myös hänen suunsa on terve” keräsi 378 672 allekirjoittajaa. ■

LEHTIKUVA / MATTI BJÖRKMAN

*Lama kaatoi pankkeja.
Kadulla SKOP:n kyltti
odottaa noutajaa.*

Palvelut laajenevat kaikille

Suun terveydenhuollon lakisääteiset palvelut avautuivat koko väestölle 1.12.2002. Joka kunnan oli järjestettävä hoito kaikille ikäluokille, ja yksityisen hoidon Kela-korvauksen piiriin otettiin myös vanhemmat ikäluokat.

Uudistus kanavoi yhteiskunnan tuen kahta kautta, jolloin potilas voi hakeutua hoitoon terveyskeskukseen tai saada sairausvakuutuskorvausta yksityishammaslääkärin hoidosta. Vuonna 2005 hoitotakuu asetti määräajat terveyskeskuksen hoitoon pääsemiseksi.

Hammaslääkäriliitto painotti uudistuksessa, että suun terveydenhuolto on osa muuta terveydenhuoltoa. Hoidon saatavuus turvataan parhaiten julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä.

Säännöllisen hoidon ja omahammaslääkärin merkitystä korosti liiton ja paikallisosastojen kampanja.

Suun terveydenhuollon muutokset heijastuivat hammaslääkärin työhön varsinkin terveyskeskuksissa, joissa potilasmäärät kasvoivat.

Työhyvinvointi ja rakenteet syyniin

Seuratakseen uudistuksen vaikutuksia liitto alkoi 2003 tutkia hammaslääkärin työhyvinvointia säännöllisesti Työterveyslaitoksen kanssa.

Uudistuksia tehtiin myös alan koulutuksessa. Kliininen koulutus integroitiin palvelujärjestelmään. Hammaslääkärin peruskoulutus alkoi uudelleen Turussa 2004 ja Kuopiossa 2010.

Muutosten aikakausi jatkui, kun terveydenhuollon rakenteiden ja rahoituksen uudistuksen poliittinen valmistelu alkoi vuosikymmenen lopulla.

Suun terveydenhuollon osalta liitto on pitänyt esillä rakenteellisten uudistusten tarvetta. Potilaan tulee saada hyvän hoitotavan mukaista kokonaihoitoa kohtuujassa ja oikea-aikaisesti. Yhteiskunnan tulee tukea potilasta yhtä paljon hoitopaikasta riippumatta.

Hyvä hammashoito perustuu säännöllisyyteen ja pitkäaikaisiin hoitosuhteisiin sekä potilaan omaan vastuuseen suunsa terveydestä.

Haasteista huolimatta paljon on saatu aikaan. Vuosituhannen ensimmäisellä vuosikymmenellä väestön suun terveys koheni, hoidossa käyneiden osuudet kasvoivat ja hampaattomien osuus vähentyi.

Työ suunterveyden puolesta jatkuu. ■

► **Vuonna 2006 muistutettiin, ettei kerta riitä. Kangaskasseja esittelevät Kaija Lirkki ja Helena Björklund Hammaslääkäriliitosta.**

Kerta ei riitä.

Harjaa hampaat
kaksi kertaa
päivässä.

Suomen Hammaslääkäriliitto

AUKEAMAN KUVAT: HAMMASLÄÄKÄRILIITON ARKISTO

Laki koko väestön hammashoidon sairausvakuutuksesta vaati poliittista aktiivisuutta. Hammaslääkäri Pentti Lehtisalo kerää 1998 Porissa allekirjoituksia jääkiekkovarusteissa. Puheenjohtaja Heikki Vuorela luovuttaa 378 672 nimen vetoomuksen ministeri Sinikka Mönkäreelle.

Hammaslääkärin vala otettiin 1997 uudestaan käyttöön tukemaan liiton eettisiä ohjeita ja vahvistamaan ammattikunnan eettistä sitoutumista työhönsä. Turussa valatodistuksia allekirjoittavat muun muassa Heikki Vuorela ja arkkiaatri Risto Pelkonen.

HUS ja kudosteknologiakeskus Regea julkaisivat 2009 ensimmäisen kerran maailmassa tapauselostuksen, jossa potilaan rasvakudoksen kantasoluista kasvatettiin vatsalihaksessa leukaluuta.

Vanhat hampaat lisääntyvät

Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa, ja yhä useammalla vanhuksella on omat hampaat. Vuoden 2060 arviot perustuvat Tilastokeskuksen ja THL:n ennusteisiin.

Vuosi	Yli 65-vuotiaat	Hampaita miehillä	Hampaita naisilla	Hampaita keskimäärin	Hoidettavia hampaita
1960	200 000	1,0	0	-	200 000
1980	577 400	6,0	3,5	4,5	2 598 300
2000	777 198	15,7	15,2	15,4	11 968 850
2010	900 000	20,0	20,0	20,0	18 000 000
2060	1 800 000	28,0	28,0	28,0	50 400 000

Suunterveys edistää yleisterveyttä ja työkykyä

Suun terveys on keskeinen osa yleisterveyttä ja työkykyä. Suun tautit voivat vaikuttaa merkittävästi elämänlaatuun ja työhön. Suun tautien ehkäisy ja hoito on tärkeää, jotta vältetään komplikaatioita ja työkykyä heikentäviä tilanteita.

Yleisterveystutkimus

Yleisterveystutkimus osoittaa, että suun tautit ovat yhteydessä yleiseen heikentyneeseen terveyteen ja työkykyyn. Tutkimuksen mukaan suun tautien hoito voi parantaa yleisterveyttä ja työkykyä.

TUTKAS

Suomen Hammaslääkäriliitto
Finska Tandläkarförbundet

Suun alueen tulehdukset ja sydän- ja verisuonisairaudet — yhteydet ja toimenpide-ehdotukset

Eero Tammisalo
1924–1927

Ossian Åkerman
1927–1929

Viljo Seppälä
1929–1931

Ernst Schybergson
1931–1934

Veikko Valkama
1935–1950

Nils Salmelin
1950–1955, 1959–1961

Aarno Sane
1956–1958

Irja Laiho
1961–1963

Antti Kotiranta
1963–1966, 1970–1975

Olavi Heikinheimo
1967–1969

Leila Telivuo
1976–1983

Atilla Samaletdin
1984–1987

Kauko Virtanen
1988–1993

Heikki Vuorela
1994–1999

Liisa Luukkonen
2000–2005

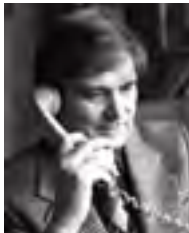

Pirkko Grönroos
2006–2011

Sirpa Korhonen
2012–

Suomen Hammaslääkäriliiton toiminnanjohtajat

Teuvo Tuominen
1965–1987

Atilla Samaletdin
1988–1999

Matti Pöyry
1999–

Lähteet

Bäckström M. Suomen Hammaslääkäriliitto – Finlands Tandläkarförbund r.y. 1924–1974. Joensuu 1974. • Jalkaporasta bioaikaan. Hammaslääketiedettä ja suun terveydenhuoltoa sotavuosilta 2000-luvulle. Aurora-ryhmä ja Julkaisuosakeyhtiö Elias. Vaasa 2012. • Sotamaa M. Päittäjien palapelissä – Suomen Hammaslääkäriliitto vuosina 1975–1999. Lohja 1999. • Sotamaa M. (toim.) Hammashoidon perinne. Forssa 2004.

Hammaslääkärien lukumäärät

Vuosikymmenet 1920–1960 hammaslääkärien lukumäärä Suomessa ko. vuosikymmenen lopussa (sis. myös eläkkeellä olevat). Vuosikymmenet 1970–2010: alle 63-vuotiaiden hammaslääkärien lukumäärä ko. vuosikymmenen lopussa.

SUUNTERVEYDEN PUOLESTA
FÖR GOD MUNHÄLSA

Suomen Hammaslääkäriliitto
Finlands Tandläkarförbund